

УКРАЇНСЬКА АДВОКАТУРА МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ НА ВОЛИНІ (1918-1939рр.)

М. М. Яцишин

Розглянуто діяльність та персоналії української адвокатури на Волині. Охарактеризовано етнічний склад, професійні вимоги до зайняття адвокатською справою. Проаналізовано правові підстави діяльності адвокатів міжвоєнного періоду у Волинському воєводстві.

Ключові слова: Волинь, Волинське воєводство, міжвоєнний період, українська адвокатура.

Професійне становлення та організація діяльності адвокатського корпусу на Волині міжвоєнного періоду значною мірою були зумовлені попереднім періодом формування корпусу адвокатів, традиціями, що панували в середовищі адвокатів, а особливо обставинами державно-правового розвитку та новими історичними та правовими реаліями.

В українській історіографії утвердилась підставна думка, що період кінця ХІХ – початку ХХ ст. вважається «золотим часом» у розвитку української адвокатури під владою Австро-Угорщини і меншою мірою під владою Російської імперії. Станом на 1914 рік у Галичині і Буковині нараховувалося 1500 адвокатів, з яких лише 74 були етнічними українцями [1].

Цю тенденцію ми можемо прослідкувати і в міжвоєнний період, коли більшу частину адвокатського корпусу становили представники юдаїзму, натомість українців-адвокатів нараховувалося близько 300-400 чоловік [2].

З цієї кількості адвокатів на території Волинського воєводства працювало декілька десятків. Так, станом на 1929 рік у Луцьку, Дубно, Радивиліві, Здолбунові, Рожищі, Олиці, Острозі, Горохові, Берестечку, Ковелі, Володимирі займалось адвокатською практикою лише 57 осіб [3]. Аналіз кількісної складової за національною ознакою переконливо ілюструє, що серед адвокатського корпусу українці були в абсолютній меншості.

Правовою підставою діяльності адвокатів став в першу чергу тимчасовий статут про устрій адвокатури Польщі від 24 грудня 1918 р. [4]. Особливо слід зацентувати на тому, що «Тимчасовий статут адвокатури Польської держави» з

самого початку діяв на українських землях, що були під владою Російської імперії, натомість діяльність всієї польської адвокатури було уніфіковано лише після того, як в 1932 році вступив в силу новий закон про устрій адвокатури в Речі Посполитій [5]. 23 червня 1922 року дію Тимчасового Статуту було розширено на територію Волинського воєводства.

Декрет 1918 року регулював у перших статтях, що до складу адвокатури включаються адвокати та адвокатські стажисти (помічники). Згідно з декретом офіційною мовою самоврядування визнавалась польська мова, а адвокатом міг стати кожний громадянин Республіки Польщі (як чоловіки, так і жінки), що закінчили юридичний факультет відповідного вищого навчального закладу. Обов'язковою умовою було проведення адвокатського та судового стажування, складення судового та адвокатського державних іспитів. Кандидат мав відзначатися незаплямованим характером. В той же час, адвокатом не могла стати людина недієздатна, засуджена за тяжкі кримінальні злочини, а також банкрут.

Діяльність адвоката мала полягати у наданні правових консультацій при супроводі справ клієнта та його захисті у всіх судових та адміністративних інстанціях. При цьому зазначалось, що адвокат може відмовити в наданні правової допомоги, не вказуючи причини відмови (ст. 5 статуту).

Адвокат мав зберігати таємницю відомостей, отриманих ним при виконанні своїх повноважень, і не міг бути змушений розкрити таємницю перед судом чи будь-яким іншим органом влади. При виконанні повноважень адвокат наділявся свободою слова та листування, але за зловживання цією свободою наступала дисциплінарна відповідальність. Зазначалось, що не можна приступати до захисту сторони чи надавати правничі консультації в процесі, в якому захищав чи надавав консультації протилежній стороні.

Адвокату не дозволялось поєднувати адвокатську діяльність із державною службою, підприємницькою діяльністю, і взагалі діяльністю, що не личила покликанню адвоката. Проте дозволялося поєднувати адвокатську практику з викладанням або наданням юридичних консультацій. Оплата адвокатських послуг здійснювалась відповідно до домовленості з клієнтом, а в разі відсутності

домовленості – згідно з тарифом. Безоплатно мали вестись цивільні справи за призначенням для осіб, які визнані бідними, та кримінальні справи за призначенням.

2 березня 1921 р. на загальному засіданні відділів Луцького окружного суду був затверджений статут Консультації присяжних адвокатів, а вже 11 березня обрані члени правління Консультації. Крім надання юридичних консультацій, правління вело нагляд за розвитком адвокатури на Волині, даючи свою характеристику кандидатам на посади адвокатів, перевіряло їх кваліфікацію, а також опікувалось усіма справами, що стосувались адвокатів. 25 жовтня 1922 р. Головна рада адвокатів проголосила Луцьку колегію адвокатів. 18 листопада 1922 р. на загальному засіданні адвокатів округу Луцького окружного суду було ліквідоване управління Консультації та утворена Луцька рада адвокатів. Вона проводила контроль над професійною діяльністю членів Колегії. В січні 1923 р. рада адвокатів створила дисциплінарний суд, який повинен був слідкувати за дотриманням професійної етики членами волинської адвокатури.

В 1923 році українські адвокати також створили своє національне товариство – Союз Українських Адвокатів (СУА) [6].

Відомими адвокатами Волині зазначеного періоду були Богдановський Сергіуш (адвокат, м. Луцьк Волинського воєводства), Загурський Юзеф (адвокат, м. Луцьк Волинського воєводства), Черевко Юрій (адвокат, м. Луцька Волинського воєводства), щодо діяльності яких є справи в місцевих архівах та ряд публікацій.

Варто наголосити, що найбільше архівних матеріалів, що дійшли до наших днів, що стосуються діяльності Григорія Степури (адвокат м. Луцька Волинського воєводства). У 1923 р. Григорій Калістратович Степура мешкав у Луцьку. Під його керівництвом діяло «Бюро правних порад і писання прохань» при міській і повітовій «Просвіті». Його контора стала місцем захисту скривджених волинян. Свою роботу він припинив наприкінці 1939 р. відійшовши від адвокатської практики.

У Державному архіві Волинської області можна знайти документи з домашньої бібліотеки Г. Степури: з історії Української православної церкви на Західній Україні; справа Бюро писання прохань при Кременецькому повітовому союзі кооперативів; справа батьківського комітету Луцької української гімназії; копії звинувачувальних актів на членів КПЗУ; газети, відозви, листівки виборчої кампанії по виборах до міської ради м. Луцька (1927); відозви, некрологи, листівки увіковічення пам'яті С. Петлюри, а також листування Г. Степури з громадським діячем М. Левицьким, кобзарями Д. Щербиною, К. Місевичем. Більше того, постать волинського адвоката Григорія Степури стала предметом наукових історико-правових досліджень, зокрема, І. Скакальської [7].

Серед яскравих постатей адвокатури міжвоєнного періоду особливе місце належить не лише українцям, вихідцям з Волині, а й представникам інших регіонів, професійна діяльність яких була пов'язана з Волинським воєводством.

Так, Олександр Карпинський народився у Білій Підляській на Підляшші, випускник юридичного факультету Московського університету, працював у Чернігівському окружному суді, з 1917 р. товариш секретаря внутрішніх справ УНР, пізніше член Ради Міністерства закордонних справ Української Держави, посол Української Держави в Польщі. З 1922 по 1928 р. – посол до польського парламенту. У 1920-х рр. займався адвокатською практикою у Рівному, очолював місцеву філію «Просвіти».

Серед депутатів сейму і сенату 1922 р. вирізняється постать адвоката С. Підгірського, у минулому члена Української Центральної Ради. Після поразки національно-визвольних змагань, він опиняється в імміграції у Волинському воєводстві, де й був обраний депутатом до польського сейму.

Разом з тим, належить підкреслити, що й інші відомі волинські адвокати міжвоєнного періоду заслуговують на увагу. Нам видається близькою позиція тих істориків права, які з розумінням ставляться до минулих державних та громадських діячів, адже вони у своїй професійній діяльності намагалися спиратися на ідеї демократизації суду та розбудови правової та багатонаціональної держави, де кожна людина буде рівною перед законом.

Література

1. Судова влада в Україні : історичні витоки, закономірності, особливості розвитку : монографія / за ред. І. Б. Усенка ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Наук. думка, 2014. – С. 283.
2. Redzik A., Kotliński T.J. Historia Adwokatury / A. Redzik, T.J. Kotliński. – Warszawa: Naczelna Rada Adwokaska, 2014. – С. 152.
3. Безсмертний А. Структура зайнятості населення Волинського воєводства в міжвоєнний період / А. Безсмертний // Електронний ресурс: Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nikp_2013_22-23_23.pdf
4. Dekret z dnia 24 grudnia 1918 r. w przedmiocie statutu tymczasowego palestry Państwa Polskiego // Dz. P.P.P. – N2. – 1992. – poz. 75.
5. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. Prawo o ustroju adwokatury // Dz. U. – 1932. – nr. 86. – poz. 733.
6. Гловацький І. Ю. Українські адвокати у політичних судових процесах у Східній Галичині (1921-1939 рр.) : моногр. / І. Ю. Гловацький; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Каф. історії та теорії держави і права. - Л. : – Тріада Плюс, 2003. – 346 с.
7. Скакальська І. Громадська та професійна діяльність адвоката Григорія Степури / І. Скакальська // Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу : Адвокатура України: історія та сучасність (на пошану адвоката, президента Української Народної Республіки в екзилі Степана Порфириовича Витвицького), 24 листопада 2015 р., м. Львів / Уклад. І.Б. Василик , І.С.Яковець. – К. : Атіка, 2011. – 944 с.

Yatsyshyn M. Ukrainian Advocacy of the interwar period in Volyn (1918-1939). *The personalities and activities of Ukrainian advocacy Volyn in are highlighted. Ethnic composition, professional requirements and legal grounds for advocacy activities in the interwar period in Volyn are characterized.*

Key words: *Volyn, Volyn province, the interwar years, Ukrainian Bar.*